

Nr 266.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden; given Stockholms slott den 12 april 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, vilken lag gäller till och med den 30 april 1918, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 30 april 1919; dock skola från och med den 1 maj 1918 9, 10 och 12 §§ hava följande lydelse:

9 §.

Livsmedelsstyrelser och livsmedelsnämnder åligger att ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att brott mot denna lag angivas till åtal.

10 §.

Det åligger allmän åklagare att åtala brott, varom i denna lag förmäles.

Åklagaren äger, för utrönande, huruvida sådant brott blivit begånget, låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, där vara, som i 2 § sägs, kan antagas förvarad, så ock taga del av näringsidkares handelsböcker och andra dylika handlingar. Av det, som därvid eller vid övervakning, varom i 5 § förmäles, inhämtats, må icke yppas annat, än som erfordras för avgörande av frågan om åtals anhängiggörande och för åtals utförande.

För vinnande av utredning, huruvida vederlag, som i 2 § sägs, varit uppenbart oskäligt, eller huruvida undanhållande, varom i 3 § förmäles, eller förvärv, som i 4 § sägs, medfört fara, som i dessa paragrafer avses, må åklagaren kunna hos vederbörande auktoriserade handelskammare inhämta utlåtande i ämnet.

12 §.

Av böter, som adömas enligt denna lag, så ock av vad gärningsmannen enligt 7 § förpliktats utgiva, tillfalle en tredjedel, dock högst femtusen kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Förordnande, som avses i 1 §, samt förbud och annan bestämmelse, som enligt 5 § meddelats, skola ej gälla längre än till och med den 30 april 1919. I fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i lagen avses, skall vad där är stadgat fortfarande att gälla även efter nämnda dag.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 22 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde:

»I det yttrande, varmed förslaget till gällande lag med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (den s. k. »prissockerlagen») framlades inför Eders Kungl. Maj:t i statsrådet den 15 maj 1917, gav dåvarande chefen för justitiedepartementet ej uttryck åt några förhoppningar, att den föreslagna lagen skulle komma att bli en effektiv hämsko på prisstegringen, men väl åt den åsikten att själva kriminaliserandet av de i lagförslaget avsedda handlingarna medförde nytta därutinnan, att det innebure ett brännmärkande av desamma i den allmänna meningen, samt att det borde kunna antagas, att straffhotet skulle verka återhållande på tendenser i samhällsskadlig riktning.

Huruvida de förväntningar, som i sistnämnda avseende fästes vid ifrågavarande lagstiftning, gått i uppfyllelse eller ej, torde ej kunna med full visshet avgöras. Det torde emellertid få antagas, att lagstiftningen i berörda hänseende ej varit utan verkan.

De skäl, som föranlett ifrågavarande lagstiftning, synas alltjämt föreligga och de innebära tillräcklig grund för att lagen, vars giltighetstid utgår den 30 april 1918, bibehålles vid gällande kraft jämväl efter nämnda dag. Det har även från skilda håll påyrkats, att lagens bestämmelser borde i olika riktningar utvidgas och skärpas för att än mera verksamt befordra lagstiftningens syfte. I det stora hela torde emellertid anmärkningarna mot själva lagen vara föga grundade. Snarare har man med visst fog kunnat göra gällande, att åklagarmyndigheterna mångenstädes icke varit tillräckligt rustade för att utkräva ansvar i alla de fall, då talan härom rätteligen bort föras. I början av lagens tillvaro torde vederbörande åklagare därjämte förklarligt nog icke allestädes hava haft sin uppmärksamhet riktad på lagens användbarhet i fråga om de mest skilda slag av osunda och samhällsskadliga företeelser på här ifrågavarande område.

Åtgärder för att åvägabringa en effektiv tillämpning av lagen hava dock numera vidtagits och uppenbarligen haft sin betydelse. Genom cirkulärskrivelser till Konungens befallningshavande i riket har aktgivande å lagens olika bestämmelser påkallats och ortsmyndigheterna uppmanats vidtaga behövliga anstalter för beivrande av begångna förbrytelser, om erforderligt medelst åklagarmaktens förstärkning. På sätt strax skall angivas, hava ock vissa andra åtgärder i enahanda syfte kommit till stånd och bidragit till en alltmera verksam tillämpning av lagen.

Antalet åtal för brott mot lagen i fråga uppgick under det halvår, som förflöt efter lagens tillkomst och till slutet av år 1917, till omkring tvåhundra. Under januari och februari månader innevarande år har antalet anhängiggjorda åtal proportionsvis avsevärt stegrats. Denna stegring kommer främst på några av de större städerna och torde åtminstone delvis stå i sammanhang med de av folkhushållningskommissionen tillsatta livsmedelsfiskalernas nyligen påbörjade verksamhet. Livsmedelsfiskalerna, som tillkommit för att biträda de enligt kungl. förordningen den 20 juli 1917 tillsatta livsmedelsstyrelserna, skola enligt den av folkhushållningskommissionen för fiskalerna utfärdade instruktionen, i den mån dem i övrigt åliggande uppgifter ej därigenom eftersättas, lämna vederbörande polismyndighet ävensom åklagarmyndigheten biträde vid övervakande av utfärdade kristidsförfattningar. Det synes alltså kunna, särskilt i fråga om de större städerna, förväntas, att ju mer livsmedels-

fiskalernas verksamhet utvecklas, desto större bliva möjligheterna för polis- och åklagarmyndigheterna att övervaka lagens efterlevnad.

Även om jag under angivna omständigheter och med hänsyn jämväl till de lagen kompletterande bestämmelser, som inryckts i de nyligen framlagda förslagen till förfoganderättslag och maximiprislag, icke finner anledning att föreslå mera genomgripande ändringar i nu ifrågavarande lagstiftning, synes mig emellertid vissa detaljbestämmelser i lagen böra omarbetas.

Genom förut nämnda förordning den 20 juli 1917 hava införts livsmedelsnämnder för hela landet. Bestämmelsen i lagens 9 § om åläggande för kommunalnämnd att, där livsmedelsnämnd ej finnes, ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att brott mot ifrågavarande lag angivas till åtal, torde därför ej böra kvarstå. Däremot torde en sådan skyldighet böra åläggas ej blott livsmedelsnämnderna utan även de genom nyssnämnda förordning inrättade livsmedelsstyrelserna.

Stockholms handelskammare har i underdånig skrivelse den 12 februari 1918 föreslagit, att i lagen måtte intagas föreskrift, innefattande åläggande för åklagaren att icke anställa åtal, förrän yttrande i ämnet inhämtats från vederbörande handelskammare. En bestämmelse om sådan skyldighet för åklagaren torde dock icke vara lämplig. Den skulle medföra onödig tidsutdräkt och besvär i de fall, där frågan, huruvida brott mot lagen föreläge, måste anses fullt utredd. Dessutom kunna ju fall förekomma, som måste antagas ligga utanför handelskamrarnas erfarenhetsområde. Däremot synes det ändamålsenligt, att åklagaren erhåller befogenhet att från vederbörande handelskammare inhämta sådant utlåtande. Ett stadgande av detta innehåll torde böra fogas till 10 §.

Enligt 12 § har hittills den andel i böterna, som ej gått till kronan, oavkortad tillfallit åklagaren. Emellertid har framhållits, att en mera verksam kontroll över den ifrågavarande kristidslagstiftningens efterlevnad skulle vinnas, om angivare tillförsäkrades andel i det utdömda bötesbeloppet. I det av mig nyligen framlagda förslaget till maximiprislag har ock av nämnda skäl, jämte det åklagaren tillagts viss del av ådömda böter, angivare tilldelats hälften av åklagarens andel. En liknande bestämmelse torde böra intagas i 12 § av nu ifrågavarande lag.

Giltighetstiden för lagen i den ändrade lydelse, densamma sålunda torde böra erhålla, synes böra utsträckas till och med den 30 april 1919.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.*»

Föredraganden uppläste härefter det utarbetade lagförslaget av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar samt hemställde, att för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, lagrådets utlåtande över förslaget måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet

C. G. Bruno.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, vilken lag gäller till och med den 30 april 1918, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 30 april 1919; dock skola från och med den 1 maj 1918 9, 10 och 12 §§ hava följande lydelse:

9 §.

Livsmedelsstyrelser och livsmedelsnämnder åligger att ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att brott mot denna lag angivas till åtal.

10 §.

Det åligger allmän åklagare att åtala brott, varom i denna lag förmäles.

Åklagaren äger, för utrönande, huruvida sådant brott blivit begånget, låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, där vara, som i 2 § sägs, kan antagas förvarad, så ock taga del av näringsidkares handelsböcker och andra dylika handlingar. Av det, som därvid eller vid övervakning, varom i 5 § förmäles, inhämtats, må icke yppas annat, än som erfordras för avgörande av frågan om åtals anhängiggörande och för åtals utförande.

För vinnande av utredning, huruvida vederlag, som i 2 § sägs, varit uppenbart oskäligt, eller huruvida undanhållande, varom i 3 § förmäles, eller förvärv, som i 4 § sägs, medfört fara, som i dessa paragrafer avses, må åklagaren kunna hos vederbörande auktoriserade handelskammare inhämta utlåtande i ämnet.

12 §.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, så ock av vad gärningsmannen enligt 7 § förpliktats utgiva, tillfalle en tredjedel, dock högst femtusen kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Förordnande, som avses i 1 §, samt förbud och annan bestämelse, som enligt 5 § meddelats, skola ej gälla längre än till och med den 30 april 1919. I fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i lagen avses, skall vad där är stadgat fortfara att gälla även efter nämnda dag.

*Utdrag ur protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen den
10 april 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÄGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 mars 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Algot Bagge.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 12 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets den 10 innevarande april avgivna utlåtande över det den 22 mars 1918 till lagrådet remitterade förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.*; och hemställde föredraganden, att omförmälda förslag, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.